

навчального процесу, а й широко використовуються в профорієнтаційній роботі, у підтримці зв'язків з випускниками з метою організації зворотного зв'язку навчання з виробництвом, в організації спільних проєктів з університетами України та інших країн світу, у підвищенні кваліфікації викладачів тощо.

Отже, використання комп'ютерних технологій має сприяти формуванню фахівців нової формації з високим рівнем інформаційної культури, які дійсно відчують себе вільними громадянами світового суспільства.

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА НОВОЇ ПАРАДИГМИ ВИКЛАДАННЯ НЕРІДНОЇ МОВИ

Любецька В.В.

*канд. філол. н., доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Київської академії прикладних мистецтв
м. Київ, Україна*

Викладання нерідної мови на сучасному етапі розвитку освіти вимагає вирішення ряду наукових проблем, пов'язаних з осмисленням міжкультурної комунікації та інтегруванням культури в теорію та практику викладання, що обумовлено цілою низкою факторів. По-перше, розширенням та поглибленням контактів у різних сферах економічного, суспільно-політичного, соціального та культурного життя на міжнародному, міжособистісному та індивідуально-груповому рівнях, усвідомленням належності до єдиного загальноєвропейського простору. По-друге, інтенсивним розвитком процесів міжкультурної комунікації, які спрямовані на регулювання культурно-мовних контактів.

Інтерес науковців до питань формування міжкультурної комунікації зростає. Теоретичні питання та шляхи формування міжкультурної комунікації розглянуто у працях О. Бистрай, Т. Білоуса, Т. Грушевицької; взаємозв'язок

культури і комунікації, питання діалогу культур відображено у наукових розвідках З. Бакум, В. Костомарова, Е. Холла, Г. Хофштеде; дослідженням процесів міжкультурної комунікації опікувалися такі вчені, як Ю. Габермас, К. Апель, О. Вишняк, Є. Головаха тощо.

Вихід у міжкультурну комунікацію вимагає теоретичного переосмислення функцій мови, тому що саме мова постає як форма культурної поведінки, а культура в свою чергу впливає на процес розуміння комунікантів, виступаючи при цьому важливим засобом спілкування. Проте культура виступала лише як компонент, що доповнює лінгвістичну складову. За твердженням С.С. Костюк: «Методика формування компетентностей міжкультурної комунікації студентів-іноземців передбачає: моделювання ситуацій спілкування, розвиток навичок спілкування, здатність вибудовувати стратегію взаємодії, попереджувати конфліктні ситуації (комунікативна); створення висловлення з урахуванням особливостей поведінки, культурних цінностей та можливої реакції представників інших культур (мовленнєва); розвиток умінь логічно оформлювати власні думки, добирати виражальні засоби мови (синоніми, антоніми, фразеологізми) задля урізноманітнення мови (мовна); пошук додаткової інформації про особливості культури інших народів, пристосування умов комунікації, «імітування образу» іншої культури (міжкультурна)» [1, с. 4]. Вивчення міжкультурної комунікації передбачає знання теоретичної та концептуальної розробки зазначеного феномена; визначення функцій вивчення нерідної мови у контексті міжкультурної комунікації; формування культурно-мовної особистості, готової до участі у міжкультурному спілкуванні. У міжкультурній комунікації простежується вплив різних зовнішніх чинників. Порозуміння різних представників культур, мовних спільнот пов'язано значною мірою із знаннями, що несуть прагматичний зміст мовного спілкування, такими як суб'єкт, носій мови та культури, його етнічна та соціальна приналежність. До прагматичних факторів, що впливають на процес спілкування відносяться: контекст як зовнішній

фактор, що моделює соціальну складову; культурні елементи; загальні знання комунікантів; форми та методи комунікації; тема; тип стосунків між комунікантами. Отже, успіх міжкультурної комунікації залежить від прагматичних засобів, пов'язаних з вивченням інформації, теми, тексту, дискурсу, їхньої аксіологічної цінності, а також із дослідженням комунікативних форм поведінки, що відкривають можливості для подання культурної прагматики у практиці викладання нерідної мови. Для ефективної міжкультурної взаємодії та практичних цілей навчання необхідним є культурно-прагматичний опис мови як засобу міжкультурної комунікації. В. М. Манакін зауважує, що «мова – це основний складник міжкультурної комунікації, у якій відображаються особливості людської особистості та всієї національно-культурної спільноти. Тому знання мови уможлиблює налагодження спілкування між представниками різних культур. Необізнаність призводить до варіативності тлумачень, і, як наслідок, спричиняє непорозуміння [2, с. 9].

Нерідна мова виступає як об'єкт, що підпорядковується метасистемним закономірностям культури, в якій вона існує, тому міжкультурна комунікація стає методологічною основою у новій парадигмі викладання мови. Для іноземних студентів важливим є різні типи знань: мовні, культурні, соціальні. Міжкультурна комунікація враховує ці різні аспекти, бо є системноціннісним та творчо-діяльнісним універсальним підходом до вивчення нерідної мови. На думку Чень Жуя: «Саме на перетині різних культур відбувається розвиток інтелектуальних, моральних та етичних зразків поведінки й діяльності, які особистість засвоює ... У цьому процесі міжкультурний контекст зумовлює зустріч особистісних смислів і новоутворень в індивідуальному полі обох сторін, що взаємодіють...» [3, с. 14]. Вивчаючи нерідну мову іноземні студенти стикаються не тільки з новою мовною системою, але й з величезним потенціалом, який несе інша культура. Нерідна мова як феномен соціальний розкриває цілий світ іншої культури та способу життя людини. Методичний

аспект проблеми полягає у важливості міжкультурної комунікації з метою викладання нерідної мови, бо кінцевий результат комунікативного методу – вихід в іншомовне спілкування. Необхідною умовою його успішної реалізації та об'єктивно-адекватного розуміння у міжкультурному спілкуванні є знання про культурні традиції та специфіку культурного життя носіїв мови. Вивчення культури – це засвоєння певної суми культурних фонових знань, оволодіння культурою поведінки, тобто діяльнісно динамічним початком, що здійснюється з відповідними цілями та мотивами, з використанням наявних мовних засобів. Крім того, нерідна мова вивчається в рамках зовсім іншого культурного контексту. Розглядаючи міжкультурну комунікацію з позиції лінгвістики, С.С. Костюк зазначає: «Основним засобом міжкультурної комунікації була й залишається мова. Саме вона відкриває реальну перспективу взаєморозуміння та взаємодії між представниками різних країн і культур. У кожній мові є свої особливі засоби для передавання картини світу. Для опанування іноземної мови недостатньо вивчити правила граматики та переклад слів, необхідно знати будову світу, тобто соціальний й культурний устрій тієї країни, мову якої ви вивчаєте» [1, с. 37].

Проблеми міжкультурної комунікації вимагають також активізації науково-дослідних пошуків та ініціатив щодо формування культурно-мовної особистості викладача, що стає можливим шляхом інтегрування культури в теорію та практику викладання нерідної мови. Спираючись на означені функції міжкультурної комунікації як методологічної основи для вивчення нерідної мови, можемо констатувати, що культуротворча спрямованість діяльності викладача передбачає сформованість адаптаційних навичок; комунікабельності, тобто уміння побудувати діалог з представниками інших культур; відкритості до міжкультурної взаємодії; емпатія; толерантності. Ґрунтовним має бути і відбір, систематизації культурознавчого матеріалу для навчальних цілей.

Таким чином, викладання Української мови як іноземної на сучасному етапі поряд з традиційними методами і методиками ініціює й інноваційні

технології, які наочно показують, що навчання українській мові повинно вестися в міжкультурному контексті, в єдності суто лінгвістичного та культурологічного підходів. Міжкультурна комунікація як методологічна основа нової парадигми викладання нерідної мови дозволить звести до мінімуму мовні та культурні помилки, прискорити мовну та соціокультурну адаптацію та сприятиме плідному діалогу культур.

Список використаних джерел:

1. Костюк С.С. Розвиток компетентностей міжкультурної комунікації студентів-іноземців на основному етапі навчання української мови: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Кривий Ріг, 2018. 292 с.
2. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація: навч. посіб. Київ: «Академія», 2012. 288 с.
3. Чень Жуй Методика формування досвіду міжкультурної комунікації майбутніх учителів музики в процесі фахового навчання: дис. ... д-ра філософії в галузі знань 01 Освіта за спеціальністю 014 Середня освіта (музичне мистецтво). Київ, 2023. 203 с.

**НАВЧАЛЬНО-МОВЛЕННЄВІ СИТУАЦІЇ НА ЗАНЯТТЯХ
З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

Михайлюк Н.В.

*док. філософії, доцент кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця
м. Харків, Україна*

Навчально-мовленнєві ситуації використовуються на заняттях з іноземної мови з метою формування комунікативних навичок, в основі яких лежить вміння говорити іноземною мовою та розуміти її на слух. Суть комунікативного викладання мови полягає в тому, що учасники навчального процесу зосереджуються власне на живому спілкуванні. За допомогою різноманітних розмовних практик вони постійно взаємодіють між собою та викладачем, навчаючись висловлювати свої думки та розуміти співрозмовника. При цьому викладач водночас повинен бути як рівноправним членом групи, так і її лідером, який скеровує процес навчання у правильне русло.